

■ Ἡ Θεία Λατρεία νὰ ἐπανεύρη τὴν σεμνὴ ἐκκλησιαστικὴ τῆς μορφῆ

Παράδοση τοῦ Θεοῦ ἢ τῶν ἀνθρώπων;* «Εἶναι ἡ Λειτουργία σήμερα ἔργο τοῦ λαοῦ;»

Ἡ λέξη «λειτουργία», σύμφωνα μὲ τοὺς φιλολόγους, παράγεται ἀπὸ δύο λέξεις: «λείτος+ἔργον», ποὺ σημαίνει «ἔργο τοῦ λαοῦ».

Εἶναι ὅμως ἡ Λειτουργία σήμερα ἔργο τοῦ λαοῦ;

Συμμετέχει δηλαδὴ ὁ λαὸς στὴν Λειτουργία ἢ εἶναι ἀπλὸς θεατῆς, ποὺ παρακολουθεῖ τὰ τελούμενα;

Εἶναι τυχαῖο ὅτι πολλοὶ Ἱερεῖς στὶς αἰτήσεις δέονται «ὕπὲρ τῶν παρακολουθούντων»;

• (Γλῶσσα λανθάνουσα τ' ἀληθῆ λέγει! Ἀπὸ κάποιον Ἱερέα ἄκουσα τὴν σωστὴ λέξη: «**συνεπιτελούντων**». Ἐτσι εἶναι. Ὁ λαὸς ἔχει ἐνεργὸ ρόλο στὴν Λατρεία).

Ἄλλα καὶ οἱ περισσότεροι κληρικοὶ δὲν αἰσθάνονται, ὅτι εἶναι προσευχόμενοι ἄνθρωποι, ἀλλὰ *διεκπεραιωτὲς καὶ ἐκφωνητές*.

Τὸ κέντρο τῆς Λατρείας παύει νὰ εἶναι ὁ Χριστὸς καὶ γίνεται ὁ κληρικὸς ἢ ὁ ἱεροψάλτης.

Καὶ ὁ λαὸς δὲν νιώθει, ὅτι εἶναι ζωντανὸ μέλος ἐνὸς σώματος, ἀλλὰ μετατρέπεται σὲ *παθητικὸ καταναλωτὴ κάποιων λατρευτικῶν ὑπηρεσιῶν*.

Συμβολισμοὶ καὶ ἡ ἀγάπη

Λατρεία σημαίνει γιὰ πολλοὺς ἱεροψάλτες ἢ καλλιφωνία, τὰ ἐξεζητημένα καὶ ἀργὰ μέλη, οἱ *κορῶνες* τους.

Λατρεία γιὰ πολλοὺς κληρικοὺς ση-

μαίνει ή μεγαλοπρέπεια, τὰ φανταχτερὰ καὶ ἀκριβὰ ἄμφια, ὅλα τὰ *μιχλιμπίδια* καὶ «*λιλιά*», ποῦ ἐπινόησε ἡ **ἀνθρώπινη ματαιοδοξία**.

Καὶ γιὰ ὅλ' αὐτὰ ἔχουμε ἔτοιμες τὶς *θεολογικὲς ἀπαντήσεις*. **Σε** ὅλα βλέπουμε **συμβολισμοὺς καὶ εἰκονισμοὺς**.

Ἄκουγα κάποτε σὲ ἐκπομπὴ ἕναν ἀρχιμανδρίτη νὰ ἀναλύει τοὺς συμβολισμοὺς τῶν ἱερῶν ἀμφίων.

• **Ὅταν** ἔφθασε στὴν ἀρχιερατικὴ μίτρα, ἰσχυρίσθηκε ὅτι συμβολίζει τό... *ἀκάνθινο στεφάνι τοῦ Χριστοῦ*.

Συγχαρῆστε με, ἀλλὰ μοῦ ἤλθε νὰ γελάσω. **Ἡ** μίτρα εἰσηλθε πολὺ μετὰ τὴν Ἄλωση στὴν **ἀρχιερατικὴ ἀμφίεση, κατ' ἀπομίμηση τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στέμματος**, ὅπως ὁ σάκκος. **Καὶ** μάλιστα ὄχι χωρὶς ἀντιδράσεις. **Ἀρχικὰ** τὴν φοροῦσε ὁ Πατριάρχης. **Κάποιος** ἀρχιερέας ποῦ τόλμησε νὰ τὴν φορέσει κι αὐτὸς καθαιρέθηκε. **Ἡ** ἐνέργειά του αὐτὴ θεωρήθηκε ἐγωϊστικὴ, γεμάτη οἴηση καὶ κενοδοξία.

Γιὰ ὄσους ἀμφιβάλλουν καὶ τυχὸν μὲ κατηγορήσουν ὅτι *ὀπνομεύω τὴν... παράδοση*, δὲν ἔχω παρὰ νὰ τοὺς συστήσω τὶς παλιῆς τοιχογραφίες. **Ἄς** κοιτάξουν τὰ **ἄμφια τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν** καὶ ἄς βγάλουν τὰ συμπεράσματά τους.

• **Τὸ** δευτέρου ἐπιχείρημα εἶναι τὰ περὶ τοῦ **εἰκονισμοῦ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ**. **Θὰ** ἀφήσω νὰ ἀπαντήσῃ ὁ π. Βασίλειος Θερμός:

«Βεβαίως γνωρίζω καὶ ἐγὼ τὰ ἐπιχειρήματα περὶ λαμπρότητος καὶ μεγαλοπρεπείας κατὰ τὴν Λατρεία, τὰ ὁποῖα στηρίζονται στὴν Ἑσχατολογία, ὅτι δηλαδὴ πρέπει δι' αὐτῶν νὰ εἰκονίζεται ἡ μέλλουσα Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. **Συμφωνῶ** ἀπολύτως, μόνο ποῦ μοῦ κάνει ἐντύπωση ὅτι θυμόμαστε τὴν Ἑσχατολογία ἐπιλεκτικὰ. **Ἡ οὐσία τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ θὰ εἶναι ἡ ἀγάπη** (Α' Κορινθ. ιγ' 8), ἀλλὰ πόσοι ἀπὸ μᾶς φροντίζουμε νὰ προσερχόμαστε στὴν Λειτουργία μὲ ἀγάπη καὶ συγχωρητικότητα. **Ἄς** τὸ ἀπαντήσῃ ὁ καθένας γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ ἐγὼ φοβᾶμαι ὅτι συχνὰ **ἐξαντλοῦμε τὴν προεικόνιση τῶν ἐσχάτων στὰ ἄμφια** καὶ στὸ ὀπτικοακουστικὸ σκηρικὸ καὶ **“ἀφήκαμε τὰ βαρύτερα τοῦ νόμου, τὴν κρίσιν καὶ τὸν ἔλεον καὶ τὴν πίστιν”** (Ματθ. κγ' 23).

Στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ κανεὶς δὲν θὰ γίνεταὶ τὸ

ἐπίκεντρο, ἀλλὰ ἐν χαρᾷ θὰ περικυκλώνουν ὅλοι τὸν ἐν Τριάδι Θεὸ ὑμνώντας ἀπὸ κοινοῦ καί, φυσικά, ζώντας στὴν πληρότητά τους αὐτὰ ποὺ θὰ ψάλλουν».

• (Ἄλλος ἔλεγχος περὶ τῆς συμ-ψαλωδίας: στὴν Βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν θὰ ψάλλουμε δι' ἀντιπροσώπων, ὅπως κάνουμε τώρα. Αὐτὸ δὲν ἀξίζει προεικονισμό;).

ἽΟφίκια καὶ ἄλλα

Σὲ ὅλα αὐτὰ νὰ προσθέσουμε τὰ ὀφίκια, τὰ ἐπιγονάτια, τὰ ἐπανωκαλύμμαυχα, τοὺς σταυροὺς –μικροὺς, μεγάλους, ἀσημένιους, χρυσοὺς, ἐπίχρυσους– τὰ πρωτεία, τὰ πρεσβεία, τοὺς τίτλους («μέγας», «ἄρχων», «σακελάριος», «οἰκονόμος») καὶ δὲν *συμμαζεύεται*.

Κι ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα ἔχουμε κρατήσει ἔστω κάποιο μέτρο. Ἄν ἐπισκεφθεῖ κανεὶς τὶς σλαβικῆς Ἐκκλησίες θὰ ἐκπλαγεῖ (...).

ἽΗ παράδοση καὶ ἡ «σκουριὰ τῶν ἀνθρώπων»

Ὁ μακαριστὸς Μητροπολίτης Κοζάνης Διονύσιος θὰ γράψει στὴν περισπούδαστη μελέτη του «Μετὰ αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας», τὴν ὁποία ἡ Ἐκκλησία θὰ πρέπει νὰ τὴν λάβει σοβαρὰ ὑπ' ὄψιν της καὶ νὰ τὴν ἐπικαιροποιήσει:

«**Εἶναι** ἀνάγκη νὰ σκεφθοῦμε καὶ νὰ **τολμήσουμε** **πολλὰ** σχετικὰ μὲ τὴν λατρεία. Ἐπάνω στὴν Λατρεία τῆς Ἐκκλησίας οἱ αἰῶνες κόλλησαν πολλὴ **σκουριὰ** καὶ ἐμεῖς τώρα τὸ ἀκοπώτερο ποὺ κάνουμε εἶναι νὰ τὰ φορτώσουμε ὅλα στὴν Παράδοση. Αὐτὴ ἡ Παράδοση εἶναι μία πολὺ μεγάλη κακοτοπιὰ γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν ζωὴ. **Τέλος** πάντων, ἡ Παράδοση δὲν εἶναι γιὰ νὰ δεθοῦμε μὲ αὐτὴν καὶ νὰ πᾶμε πίσω, ἀλλὰ γιὰ νὰ πατήσουμε γερὰ

καὶ νὰ πᾶμε μπροστά. **Χ**ρειάζεται πολλή μελέτη τῶν πραγμάτων καὶ γνώση, γιὰ νὰ τολμήσουμε ὅ,τι εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνη. **Ὁ**χι ἀπλῶς γιὰ νὰ συγχρονισθῇ ἡ θεία Λατρεία καὶ νὰ προσαρμοσθῇ στὶς σύγχρονες συνθηκὲς ζωῆς, ἀλλὰ γιὰ νὰ ξανάβρῃ τὸ ἀληθινὸ περιεχόμενό της καὶ τὴν σεμνὴ ἐκκλησιαστικὴ της μορφή».

* * *

Καὶ ἐπανερχομαι στὸ ἀρχικὸ ἐρώτημα. **Εἶναι** ἡ Λειτουργία ἔργο τοῦ λαοῦ; **Μήπως** ὅλα τὰ στολίδια ποὺ βαρυφορτώσαμε τὴν Λατρεία εἶναι ἀπωθητικὰ γιὰ τὸν σύγχρονο κοπιῶντα καὶ πεφορτισμένο ἄνθρωπο;

Τελικὰ αὐτὴ εἶναι ἡ «λογικὴ» λατρεία, ὅπως τὴν ἐννοοῦσε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ οἱ μετέπειτα ἅγιοι Πατέρες μας;

Καὶ γιὰ νὰ ἔλθουμε στὸ θέμα μας: **Αὐτὴ** εἶναι ἡ ψαλτικὴ τέχνη ποὺ μᾶς παρέδωσαν οἱ Ἅγιοι Ρωμανός, Δαμασκηνός, Κοσμάς;

Μήπως ἀφήσαμε τὴν γνήσια Παράδοση καὶ κρατοῦμε τὴν «παράδοση τῶν ἀνθρώπων» (Μάρκ. ζ' 8);

(*) Ἐφημερ. «Χριστιανική», 16.6.2016. Ἐπιμέλ. ἡμετ.